

ДЖОН БЕЛ ОТ АНТЕРМОНИ:

/1737—1738 /

През 1763 г. в Глазгоу е отпечатан двутомният труд на Джон Бел от Антермони, озаглавен „Пътешествия от Санкт Петербург в Русия до различни части на Азия“ (*Travels from St. Petersburg in Russia, to diverse parts of Asia. By John Bell, of Antermony. Glasgow, 1763*). Още на следващата година се появява ново издание на книгата в Дъблин, през 1766 г. в Париж е публикуван френски тритомен превод, следват нови издания от края на XVIII и през XIX в.

Авторът — Джон Бел — е роден през 1691 г. Твърде малко се знае за ранната му биография и за образованието му. Известно е единствено, че той получава лекарско звание и че мечтае да пътешествува. Той успява да се снабди с препоръчителни писма до д-р Арескин, главен лекар и съветник на руския цар Петър I, и през юли 1714 г. отплава от Лондон за Русия. Препоръчан от Арескин, Джон Бел е назначен на служба в руския императорски двор. Още през следващата 1715 г. той напуска Петербург, като придружава руското посолство до Персия. Пътят им минава през Москва, Казан, Астрахан, достигат Каспийско море и през март 1717 г. пристигат в Исфахан. В Петербург се завръщат чак в края на 1718 г.

През 1721 г. Джон Бел е прикрепен към посолството, което отива в Пекин. Той подробно описва това свое пътешествие през Казан, Сибир и Китай, като дава интересни сведения за исторически паметници и обичаи. Особено е впечатлен от Великата китайска стена и посещението си при Далай-лама. През 1722 г. се завръща в Москва.

За следващите десетина години от живота му е известно само, че посещава междуременно Англия и през 1734 г. е отново в Петербург. През 1737 г. по поръчение на руския канцлер Остерман и на английския представител в Петербург Рондо Джон Бел е изпратен в Цариград с дипломатическа мисия. Тази негова мисия е обект на разказа му, включен във втория том на неговите „Пътешествия“ и представен в настоящата публикация (*An Account of my Journey from St. Petersburg to Constantinople, and thence back to St. Petersburg, in part of the years M. DCC. XXXVII. and M. DCC. XXXVIII. Undertaken at the instances of Count Osterman, Chancellor of Russia, and of Mr. Rondeau, Minister from Great Britain at the Court of St. Petersburg. — Travels... op. cit., vol. II, p. 375—426*).

След тази мисия Джон Бел напуска службата си и има данни, че се

установява в Цариград като търговец. След 1746 г. се завръща в Шотландия, където се оттегля в имението си. Нищо повече не се знае за него до смъртта му през 1780 г.

ИДИА: КМФ 04, Инв. № 444/5

ПЪТЕШЕСТВИЯ ОТ САНКТ ПЕТЕРБУРГ В РУСИЯ ДО РАЗЛИЧНИ ЧАСТИ НА АЗИЯ

ОПИСАНИЕ НА МОЕТО ПЪТУВАНЕ ДО КОНСТАНТИНОПОЛ

В избухналата през 1734 г. война между Русия и Турция, водена с голям успех от страна на Русия, която завзе от турците силно укрепените градове Азов¹, Очаков² заедно с Перекоп³ и други погранични места от важно значение, германският император по един или по друг повод известно време след започването ѝ се оказва въввлечен в нея.

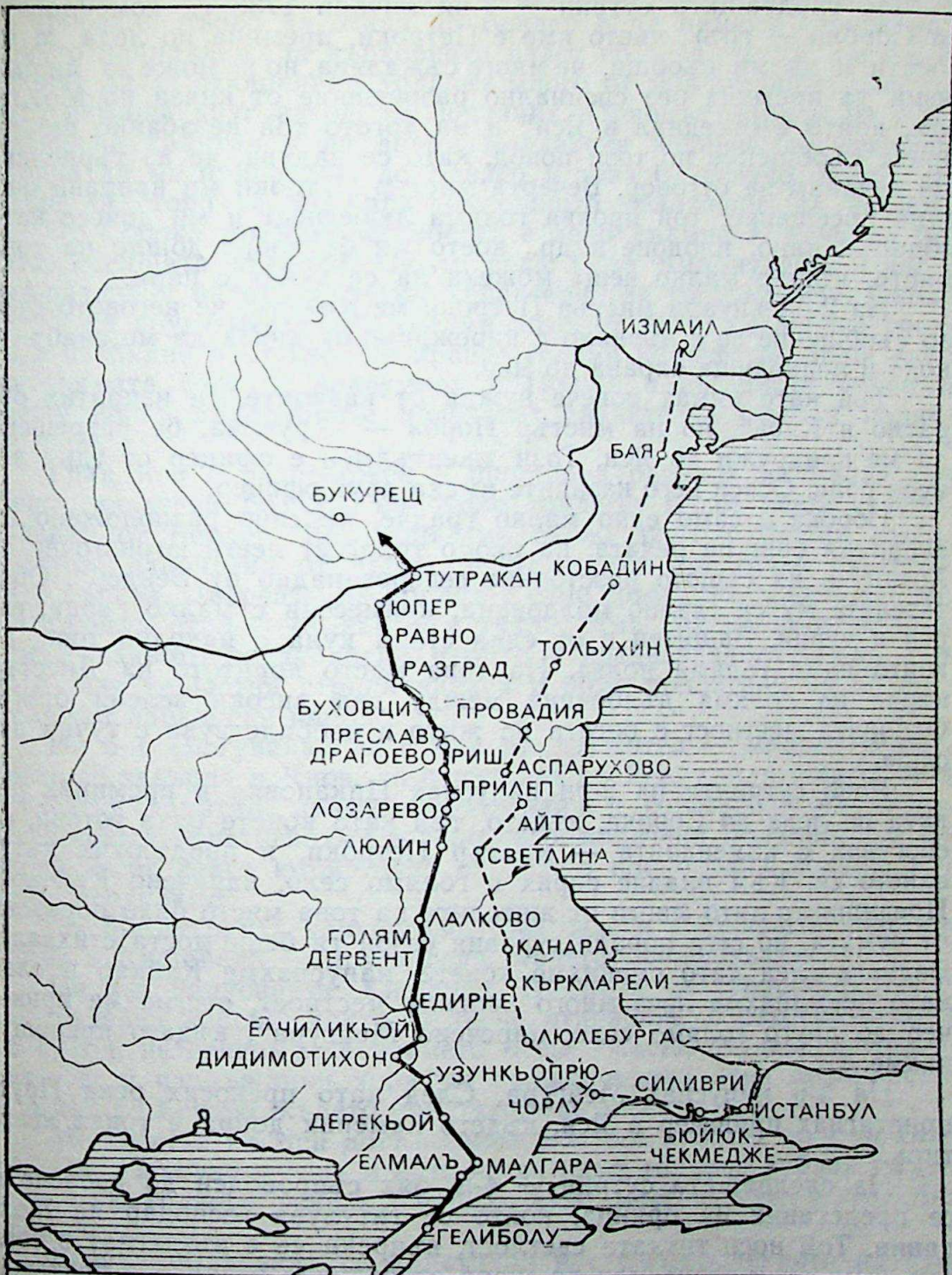
През есента на 1737 г. бе решено да се свика конгрес в Немиров⁴ — град на границата на Полша, за да се изгладят и разрешат всички разногласия между воюващите сили чрез посредничеството на министрите на Великобритания, Франция и Холандските щати, пребиваващи по това време при Портата, а това именно бяха: сър Everard Fawcner, маркиз de Ville-Neuve и мистър Kalkune. Но преди още тези министри да пристигнат в Немиров, посланиците на воюващите сили стигнали до такива разногласия в претенциите си, че конгресът приключил безрезултатно⁵.

Руският двор възнамеряваше да изпрати някого в Константинопол с нови предложения за постигане на примирие и тъй като не се допускаха поданици нито на Русия, нито на Германия във владенията на Великия господар⁶, докато се намираще във война с тези сили, аз бях принуден да предприема това пътешествие по настойчивата молба на граф Остерман⁷ — канцлер на Русия, и на мистър Rondeau — по това време британски пълномощен министър на Нейно величество в двора на Санкт Петербург.

На 6 декември 1737 г. тръгнах от Санкт Петербург само с един слуга, който разбираше турски език.

[Джон Бел описва своето пътуване през Русия, Украйна и Полша, с. 376—384.]

На 30-ти пристигнах в Цикановка⁸ — последното полско селище на тази граница. То е голямо разпръснато село, разположено на източния бряг на река Истер⁹, сега наречена Днестър, и е на границата между Полша и Моравия. На отсрещния бряг се намира град Сорока¹⁰ — първият в княжество Молдавия, сега присъединено към турските владения. Същата вечер изпратих моя слуга в Сорока да извести коменданта, или, както тук го наричат, перкюлаб, за моето пристигане.

Карта 6

—→ МАРШРУТИ НА ЕДМЪНД ЧИШЪЛ (1702)

- - -→ И ДЖОН БЕЛ ОТ АНТЕРМОНИ (1737—1738)

На следващата сутрин — 1-ви януари 1738 г., комендантът на Сорока — грък, чието име е Петроки, премина по леда да ме посети и да ми съобщи, че много съжالياва, но не може да ми разреши да премина без специално разрешение от княза на Молдавия, който е отседнал в Яси¹¹ и на когото той незабавно ще изпрати съобщение по този повод, като се надява, че аз търпеливо ще изчакам за отговор. Вечерта мистър Петроки ми направи още едно посещение; той прояви голяма любезност и ми донесе като подарък вино, плодове и др., което ми бе добре дошло на това място, където малко неща можеха да се купят с пари.

На 2-ри януари мистър Петроки ме извести, че неговото бързо съобщение се е върнало с нареждане от княза да ме снабди с коне и подходяща охрана до Яси.

Тъй като нямах повече нужда от казаците, ги изпратих обратно в Киоу¹², но на мистър Норов — поручика, бе разрешено да ме придружи до Яси. Този джентълмен е офицер от един линеен полк. Освен него казаците имаха друг офицер.

Сорока е само едно малко градче, красиво разположено на западния бряг на реката, на около тридесет левги югоизточно от Хотин¹³ и на същото разстояние северозападно от Бендер¹⁴. Обитателите му са главно молдовани, примесени с малко гърци, евреи и турци. Защитен е от една стара кула с няколко топа, от които няма голяма полза. На това място коритото на Днестър върви на голяма дълбочина между два високи зелени бряга. Околната местност е богата на жито и изобилствува с тучни пасища.

Рано сутринта на 2-ри напуснах Цикановка и преминах реката по леда до Сорока, където, тъй като конете бяха готови, се сбогувах с коменданта — мистър Петроки, и продължих пътуването си. Към пладне спрях в голямо село, наречено Кайнар¹⁵. Предишното лято много от жителите на това място бяха поразени от чумата, но сега поради суровия сезон тя беше доста стихнала. Веднага след като сменихме конете, напуснахме Кайнар и след като преминахме през много красива местност, стигнахме привечер до друго голямо село, наречено Мейгура¹⁶, където пренощувахме.

На 3-и напуснах Мейгура. След като прекосих река Прут, пристигнах привечер в Яси, където намерих добра и топла квартира.

На следващата сутрин — 4-и, бях съпроводен до двореца и се представих на принца, който се титулува господар на Молдавия. Той носи титлата светлост, въпреки че е въздигнат в този сан само от султана или по-скоро от великия везир и я притежава единствено за удоволствие, без да му е поверена никаква друга власт освен въпросите на гражданското управление. Името му е Грегори Дукас¹⁷ и е от видно гръцко семейство; навсякъде се ползува с добра репутация. Този джентълмен се отнесе много учтиво и любезно с мен, изрази съжаление, че не било в негова

власт да ми разреши да замина направо за Константинопол и че аз трябвало първо да отида до Бендер и да намеря сераскера¹⁸, комуто принадлежала върховната власт по тези места. Не ми се искаше да се отклонявам толкова много от моя маршрут, но тъй като нямаше друг изход, се подчиних. Принцът нареди на един босненски капитан и на двама молдавски войници от неговата охрана да ме придружат до Бендер и това бе всичко, което можеше да стори за мен при настоящото положение на нещата.

От Сорока до Яси местността е леко хълмиста, почвата богата, пасищата отлични. Около река Прут има чудесни гори с най-различни видове дървета, характерни за този климат. Около Яси и на други места има големи лозя, от които се добива грозде в изобилие и от него се правят големи количества вино, като по-голямата част се консумира в Полша и съседните области, срещу което молдованите получават значителни суми в налични пари.

Град Яси е разположен в просторна равнина на малка речка, наречена Бахлуй, на около тридесет и пет левги северозападно от Бендер. Вероятно има около две-три хиляди къщи, повечето направени от дърво. Жителите са християни от гръцката църква. Дворецът на принца е едно грамадно, древно здание в готически стил — от камък и тухли. Има вид на стар вековен замък, каквото предполагам е било и предназначението му, тъй като тази нещастна страна винаги е била подлагана на опустошения от варварски народи.

На 5-и, сбогувайки се с моя придружител — мистър Норев, който се завърна в Киов, аз отпътувах от Яси, придружен от моя босненски капитан, двамата молдовани и собствения ми слуга. През нощта пристигнахме в едно село, наречено Волчиниц¹⁹ — на около десет левги югоизточно от Яси в плодородна долина, където отседнахме.

На 6-и сутринта напуснахме това село и през нощта пристигнахме в Кишанов²⁰ — друго село, където пренощувахме.

На 7-и напуснахме Кишанов. По пътя си срещнахме голяма татарска войска, която се беше отправила в източна посока на поход, независимо че времето беше ужасно студено и мразовито. Тези издръжливи хора ме съпровождаха през целия останал път до Бендер, където пристигнахме вечерта.

Местността от Яси до Кишанов е много хубава, но към Бендер става по-суха и гола и като че ли няма толкова хубава почва, нито пък толкова добри пасища като местностите, които бях прекошил.

Всички молдовани са християни и с благоволенieto на султана имат губернатор или княз от тяхната собствена религия. Те се радват на тази привилегия от много години насам, което може да се счита за съвсем немалка придобивка при едно толкова сурово управление, каквото е турското. Все пак може да се отбележи, че [турското] потисничество е много по-слабо и техните

обноси много по-човечни, отколкото при първото им нахлуване и установяване в Европа, въпреки че аз съм убеден, че сега две трети от Молдавия лежи опустошена. Изглежда, това е било установена практика в турската политика да се обезлюдяват всички области, граничещи с християнския свят, запазвайки не повече [хора], отколкото са необходими за снабдяване на техните гарнизони и армии с провизии.

Тъй като през цялата предишна година в град Бендер бевърлувала чумата и почти го бе обезлюдяла, на около миля от града ние свърнахме надясно от пътя — към турския лагер, където сераскерът или главнокомандуващият се бе разположил на сред полето, заобиколен от цялата си армия. Главната квартира беше силно укрепена с дълбок ров и монтирано оръдие, но войниците бяха настанени в землянки, покрити с клони и пръст, оградени със сух плет, с дупка на върха, за да пропуска дима навън. При такива мизерни условия тези бедни хора бяха прекарвали зимата.

Аз и моят босненски капитан бяхме отведени до една от тези дупки, която през нощта се изпълваше с видни турски офицери. Унищожителните войни често пъти биват съпътствувани от подобна и даже още по-голяма мизерия. Името на сераскера е Дженги Али паша или младия Али паша, въпреки че сега е на около седемдесет години и е известен като смел и енергичен военачалник.

На 8-и сераскерът изпрати при мен своя секретар, който ми зададе няколко въпроса, свързани с моето пътуване, и изрази надежда, че ще приема принудителните обстоятелства като извинение за лошата квартира. Вечерта секретарят дойде отново, като ми съобщи, че след два-три дни байрамът щял да свърши и тогава ще продължа пътуването си към Константинопол с подходяща охрана. Междувременно нареди на един офицер да ме снабди с всички необходими неща, които можеха да се намерят на това място. В това неприятно положение бях принуден да чакам цели пет дълги нощи, докато свърши празникът — през цялото време ограничен в пределите на моята колиба. Известно облекчение представляваше компанията на моя босненски капитан, който стоя с мен през цялото време.

На 12-и сутринта секретарят дойде и ме уведоми, че сераскерът е наредил на един чивадар²¹ или чиновник на великия везир и на двама татари да ме съпровождат до Константинопол, като едновременно с това ми съобщи, че мога да отпътувам, когато намеря за добре. Тази приятна новина бе добре дошла, защото от момента на моето пристигане в лагера положението ми не беше много по-добро от това на един затворник, въпреки че, трябва да призная, бяха много учтиви с мен и ми предоставиха всички удобства, които помещението и обстоятелствата позволяваха.

Можех да видя Бендер само от разстояние. Но той е добре

известен като важен град, защитен здраво и отвсякъде със съ-размерни външни укрепления. Разположен е в една равнина бли-зо до река Днестър и напоследък често се споменава в хрони-ките като мястото, послужило за убежище на дръзкия и неразу-мен шведски монарх — Чарлз XII²², след като бил разгромен от руснаците на бойното поле при Полтава в 1709 г.

Независимо че заразната болест не бе напълно изчезнала от Бендер, ние получавахме ежедневно провизии оттам.

Веднага щом като конете бяха готови, аз се качих на седлото и напуснах този в буквалния и в преносния смисъл на думата чумав лагер. Въпреки че конете ни бяха в извънредно лошо съ-стояние — изтощени от последния преход и от липсата на подхо-дящи условия, подслон и т. н. при това лошо време, което по-следва, ние все пак успяхме да стигнем привечер до един голям разпръснат град, наречен Каушан²³, населен с буджакски тата-ри²⁴. Той е разположен югозападно от Бендер. Тук бях настанен в добра квартира, а хората бяха дружелюбни и гостоприемни. По време на вечерята седнах до един стар татарин, който, из-глежда, беше видна личност сред тях. Старият джентълмен ми зададе чрез преводач голям брой въпроси за Европа, особено за прочутата Лотарингска фамилия, което много ме учуди. Първото блюдо, което се появи пред нас, бе пилаф от ечемик; тогава той ми каза на френски, че не е приготвено по френски маниер. Това предизвика разговор помежду ни на този език, който той добре владееше и по време на който ми съобщи, че на младини на служба в турската армия в Унгария бил пленен от лотарингския дук²⁵, командуващ по това време императорската армия. Негово височество го взел на служба при себе си, където той живял мно-го години и след като се отнасял най-човечно с него, накрая го освободил с правото да се завърне в родината си, като за тази изключителна милост той му засвидетелствуваше голяма благо-дарност и почит.

На 13-и, снабден с нови коне, напуснах Каушан и се отпра-вих на запад към Дунава, като оставих зад себе си височините и се озовах в равнина, наречена Буджакска степ, която е равна, суха, гола и необработена, но има някои добри пасища, особено за овце, от които турската армия е пощадила малко. През нощта пристигнахме в Конгли²⁶, което има около дузина пръснати къ-щурки, обитавани от татари. Пренощувахме в ъгъла на един го-лям сайвант заедно с конете си.

На 14-и, тъй като нямаше нищо привлекателно, което да ни задържи в Конгли, ние поехме по-нататък и продължихме по същата пустош, без да видим нито къща, нито дърво през целия ден. Вечерта пристигнахме в едно татарско село, наречено Та-тар-къой²⁷, където ни настаниха и нагостиха сравнително добре.

На 15-и напуснахме Татар-къой и вечерта стигнахме в град Измаил, разположен на северния бряг на прочутата река Дунав, наречена Дунай по тези места. Градът е много приятен и е близо-

до Черно море. Жителите му са главно турци. Тук бях добре настанени и имаше хубав хляб и вино.

На това място реката е много широка и разделена на няколко ръкава от доста големи острови, но при вливането ѝ в Черно море всички ръкави се съединяват и образуват едно единствено устие непосредствено преди морето. Северният бряг е издигнат, южният граничи с високи хълмове. Мисля, че на това място Дунав може да бъде сравнен с Волга при Астрахан²⁸ както по ширина, така и по пълноводие. Според моите наблюдения всички големи реки от Волга дотук в по-голямата си част са огрადени с височини на запад и еднообразни низини на изток.

На 16-и прекосихме с лодка северния ръкав на Дунава до следващия остров, но тъй като другите ръкави бяха напълно замръзнали, оттам се качихме на конете, като редувахме езда и ходене през целия останал път по леда, който на много места бе твърде грапав и неравен, на големи бразди, състоящи се от ледени блокове, скупчени и натрупани един върху друг от силните източни ветрове и бързото течение. Някои от ледените гребени бяха високи най-малко седем или осем фута, което ни принуди през по-голямата част от пътя да вървим пеша. Все пак привечер пристигнахме благополучно в един град, наречен Тулчин²⁹, разположен на южния бряг на реката на четири левги от Измаил, където намерихме подслон и други чеца за ободряване.

Тулчин е първият град от древното царство на траките, сега сведено до турска провинция, известна под името България. Българите, които са християни от гръцката църква, живеят предимно в селата, а градовете са населени главно с турци. На това място има стар изоставен замък, подобен на европейските и тъй като се издига между хълмовете, на брега на реката, разположението му е много приятно.

На 17-и сутринта напуснахме Тулчин. Към обед пристигнахме в голям град, наречен Бабадаг, разположен в прекрасна долина, заобиколена с хълмове. Недалеч оттук, от височините на хълмовете, в източна посока се разкрива просторна гледка с чудесен изглед към Черно море.

Предполага се, че поетът Овидий³⁰ е бил прокуден и заточен на това място, което вероятно не е било никак приятно за човек, прекарал дните на своята младост в двора на Август и споделил всички удоволствия и развлечения на този двор в периода на най-голяма изтънченост и пищност и в чиито любовни истории, се предполага, е играл немаловажна роля. Прочувствената книга на поета „Тъгите“ ни представя една меланхолична картина за начина, по който той е прекарал последните си дни на това място — с толкова различен климат от веселия temperament на Италия.

След като сменихме конете на това място, се отправихме по-нататък. През нощта дойдохме до едно село, наречено Кайбали³¹, близо до което толкова се объркахме от натрупания сняг,

че загубихме пътя и ако не беше лаят на едно куче да ни насочи, щяхме да останем на открито цяла нощ.

На 18-и, напускайки Кайбали, потънало в сняг, продължихме по-нататък и пристигнахме в Дана-кьой³² — друго село, в което прекарахме нощта.

На 19-и пътувахме през много красива местност, където имаше твърде малко сняг, и през нощта стигнахме в Кабади³³, където пренощувахме.

На 20-и продължихме и стигнахме в град, наречен Базарджик³⁴, и прекарахме там нощта. Градът е населен с турци, гърци и българи.

На 21-ви стигнахме в Провади³⁵ — доста голям град, с население като предишното. Тук останахме цялата нощ.

На 22-ри напуснахме Провади и същата вечер пристигнахме в Ченги³⁶, където отседнахме.

На 23-и продължихме пътя си, като се отбихме в един кервансарай — на четири левги от Ченги, а след това в град, наречен Айдос³⁷, където, след като сменихме конете, се отправихме по-нататък и през нощта преспяхме в Бенглир³⁸.

На 24-и стигнахме до Канара³⁹ и останахме там. Не мога да не отбележа красотата на тази страна с много хубави гори и шубраци, с много богата почва и чудесни пасища, но голяма част от нея стои неизползувана и е твърде слабо населена.

На 25-и дойдохме до град Кирклис⁴⁰, оттам — до Бурглаз⁴¹, където останахме за през нощта.

На 26-и продължихме по-нататък. Тази нощ отседнахме в Чорли⁴².

На 27-и стигнахме до град Силиври, който е разположен на Бяло море или морето между Дарданелите и пристанището.

На 28-и минахме през един голям град, наречен Буюк-Чекмиджи⁴³, откъдето бе последният преход до Константинопол.

Тук трябва да отбележа, че в Силиври бях пресрещнат от друг чевадар, който, вместо да ме заведе направо в столицата, както очаквах, зави обратно, наляво по главния път, поведе ме по странични пътеки, по стръмни и пусти, безлюдни хълмове, докато най-сетне стигнахме малко селце на върха на един хълм, наречен Кара-Макли, където една гиздава селска къща бе собственост на Мустафа-Каза паша — главния касапин при султана, длъжност, свидетелствуваща за голямо доверие и почит.

Бях настанен в къщата на пашата, където ми бе оказан радушен прием от страна на неговия кая или иконом, който ме снабди с всичко необходимо, от което се нуждаех. Междувременно чаках търпеливо завръщането на куриера, когото бяха изпратили до пашата. Това място е много приятно и просторно на вид, с изглед към града и служи за убежище на пашата и семейството му по време на чума.

Лесно би могло да се предположи, че не ми се понрави мно-

го това отклонение от главния път. Но аз последвах своите водачи, без да задавам въпроси.

На 29-и куриерът се върна от града с нареждането, че трябва да продължа, което бе добра вест за мен. И така потеглихме към десет часа. По пладне пристигнахме в Константинопол.

[*Следват впечатленията на автора от Константинопол и неговите околности, с. 400—418*].

Тъй като нямах какво повече да правя в Константинопол, поех обратно по пътя за Санкт Петербург. Поради това, че имах послание от сър Everard Fawcner за великия везир, който по това време беше в Адрианопол, потеглих в тази посока.

На 8-и април, след като се сбогувах с моите приятели, тръгнах от Константинопол, придружен от един чауш или куриер, един еничарин и моя собствен слуга.

На 13-и сутринта пристигнах в град Адрианопол и отседнах в къщата на мистър Дамирал — гръцки джентълмен, който е представител на нашия посланик в този град, където намерих радушен прием.

Град Адрианопол се намира на около четиридесет левги северозападно от Константинопол, в приятна местност, населена с турци, гърци и малко евреи. Капуцините също имат манастир тук. Градът е доста голям и прочут със своята великолепа, извънредно внушителна джамия, с много високи, отлично изработени минарета. Архитектът бил грък, за когото се говори, че Великият господар, поразен от удивителната изобретателност и майсторство, което той проявил при построяването ѝ, решил, че не може да има устройство, което да не му е по силите, и заповядал да си направи крила и да хвъркне от върха на едно от минаретата, което бедният строител бил принуден да стори. След като прелетял доста голямо разстояние, той паднал сред някакви надгробни паметници и си счупил врата. Не гарантирам за достоверността на този слух, но ми бяха показани гробниците в околността, сред които, казват, бил паднал.

На 14-и бях посетен от мосьо Пейсонел⁴⁴ — френския представител, и от няколко духовници — капуцини⁴⁵.

На 15-и отидох до манастира, за да върна визитата. Минавайки през пазара, по пътя към моята квартира се натъкнах на едно много противно зрелище, което представляваше двама мъже, лежащи напълно голи и без глави, току-що отрязани. За тях казаха, че били шпиони.

След като предадох посланието до великия везир, което сторих чрез мистър Дамирал, и след като получих разрешение да ползувам пощенски коне, напуснах Адрианопол на 17-и и продължих пътуването си в северна посока, което няма нужда да описвам подробно, тъй като съм споменал по-голямата част от местата в началото на това изложение. Поех по най-прекия път към Яси в Молдавия.

На 26-и прекосихме с лодка Дунава при Калас⁴⁶, няколко левги над Измаил.

На 29-и пристигнахме в град Яси. На следващия ден се представих на принца, който ме прие най-дружелюбно. Нареди да ми се дадат коне и двама души от неговата охрана, които да ме съпровождат до полската граница. Освен това изпрати един офицер да ме придружи до Немиров. При това положение освободих моя чауш и еничарин, които се завърнаха в Константинопол.

На 1-ви май напуснах Яси и на следващия ден пристигнах в Сорока.

На 3-и напуснах Сорока, прекосих Днестър и пристигнах в Тамас-поли⁴⁷, където отседнах.

На 5-и се добрах до Немиров и на това място предадох всички телеграми за Европа на генерал Русотски, за да се препратят по адреси.

На 10-и пристигнах в Киов и потеглих отново същия ден.

На 17-и май пристигнах в Санкт Петербург.

Трябва да се отбележи, че всички мои дати са по стар стил.

Прибавям списък на всички станции и разстояния от Санкт Петербург до Константинопол.

[Следва списък на градовете между Санкт Петербург и Измаил, с. 422—424.]

От Измаил до Константинопол	Английски мили
От Измаил през Дунава до Тулчин	12
Бабадаг	18
Кайбали	18
Коджало ⁴⁸	6
Истере ⁴⁹	6
Дана-Къой	6
Кара-Су ⁵⁰	12
Кабаци	12
Али-Бег-Къой ⁵¹	12
Базарджик	24
Ушени ⁵²	6
Провади	24
Ени-Къой ⁵³	9
Ченги	6
Един кервансарай	12
Айдос	12
Бенглир	9
Кара-Бунар ⁵⁴	15
Факн ⁵⁵	12
Кангри	12
Кирглис	24
Бургаз	24
Чорби	30

Силиври	24
Буюк Чекмидей	18
Константинопол	18

[Общо:] От Измаил до Константинопол 381

Цялото разстояние от Санкт Петербург до Константинопол приемам, че е около 1925 измерени английски мили, всяка по 1760 ярда⁵⁶.

Отделните разстояния са следните:

От С. Петербург до Киов	1051	измерени мили
От Киов до Сорока, границата на Молдавия	252	„
От Сорока до Яси	72	„
От Яси до Бендер	81	„
От Бендер до Измаил	87	„
От Измаил до Константинопол	381	„
	1925	

Така завърших четвъртото си източно пътешествие, което по всяка вероятност ще бъде последното ми пътешествие в тази част на света. Не бих посъветвал никого да предприема последното по това време на годината като мен или пък по време на война.

¹ Гр. в РСФСР, при встието на р. Дон.

² Гр. в УССР, Николаевска обл.

³ Гр. в СССР, Кримска обл.

⁴ Гр. в УССР, Винницка обл.

⁵ Руско-австр.-турски мирни преговори по време на войната на Русия и Австрия против Турция (1735—1739). Притисната от две страни, за да спечели време, Турция предложила да се организира мирен конгрес. Разногласията между Русия и Австрия довели до засилване позициите на Турция, която отказала да приеме предложените ѝ условия и възобновила военните действия преди завършването на конгреса.

⁶ Султанът.

⁷ Андрей Иванович Остерман (1686—1747) — руски държавник, граф (1730). Син на лютерански пастор. В 1703 г. постъпил на руска служба. Отличил се с дипломатическата си дейност по време на царуването на Петър Велики. Вицеканцлер от 1725 г., а от 1731 г. фактически ръководел външната и вътрешната политика на Русия. След дворцовия преврат в 1741 г. изпратен на заточение в Березов, където умрял.

⁸ С. Цекиновка, Винницка обл., УССР.

⁹ Авторът грешил: Истър е древното название на р. Дунав, р. Днестър се е наричала Тирас.

¹⁰ Гр. Сороки, МССР.

¹¹ Гр. Яш, Румъния.

¹² Изоп. от Киев, столица на УССР.

¹³ Гр. в УССР, Черновска обл.

¹⁴ Гр. Бендери, МССР.

¹⁵ Вер. с Кайнар-Векъ, МССР.

¹⁶ Вер. с Гура-Кайнар, МССР.

¹⁷ Григорий Гика III, княз на Молдова (1727—1733, 1735—1741, 1747—1748) и на Влашко (1733—1735, 1748—1752).

- 18 Управител на военна област; главнокомандуващ.
- 19 Неидентифицирано.
- 20 Кишинев, столица на МССР.
- 21 Изоп. от чохадар — куриер, чиновник към висш служител.
- 22 Карл XII (1682—1718) — крал на Швеция от 1679. Бил разгромен от руснаците при Полтава (1709 г.) и забягнал в Османската империя в с. Варниц и гр. Бендери. През 1715 г. се завръща в Швеция.
- 23 С. Каушани, МССР.
- 24 Буджакската орда е татарска орда, отделила се от Малките ногаи в началото на XVII в. и се заселила в областта северно от делтата на р. Дунав. Съответно местността била наречена Буджакска степ.
- 25 Лотарингия — пров. на Изг. Франция в басейна на р. Мозел с главен град Нанси. В IX в. — кралство. От X в. до 1766 — херцогство.
- 26 Неидентифицирано.
- 27 Неидентифицирано.
- 28 Гр. в РСФСР при делтата на р. Волга.
- 29 Гр. Тулча, Румъния.
- 30 Публий Овидий (43 г. пр. н. е. — 17 г. от н. е.) — един от четиримата елегични на Августовата епоха, радвал се дълги години на завиден успех и слава в Рим. В 9 г. от н. е. бил изпратен на заточение от Август в гр. Томи (дн. Констанца), където написал в елегичен размер „Тъгите“ (Tristia) и „Писма от Понта“, Epistulae ex Ponto, като напразно искал чрез тях да предизвика състрадание в Рим, за да се отмени заточението му.
- 31 Вер. с. Бая, Сев. Добруджа, Румъния.
- 32 С. Дуноской, сега в Румъния.
- 33 С. Кобадин, Сев. Добруджа, Румъния.
- 34 Гр. Толбухин.
- 35 Гр. Провадия.
- 36 Изоп. от Ченге, дн. с. Аспарухово, окр. Варненски.
- 37 Гр. Айтос.
- 38 Изоп. от Бенли, дн. с. Светлина, Бург. окръг.
- 39 Село в Лозенградско, Турция.
- 40 Изоп. от Къркклисе.
- 41 Изоп. от Люлебургаз, Турция.
- 42 Изоп. от Чорлу, гр. в Турция.
- 43 Буюкчекмедже.
- 44 Католически монаси от Францисканския орден.
- 45 В случая очевидно става дума за Пейсонел-старши — френски консул в Смирна, наследен от сина си Шарл дьо Пейсонел.
- 46 Изоп. от Галац — гр. в Румъния.
- 47 Неидентифицирано.
- 48 Изоп. от Коджалък, с. в Североизточна Добруджа, Румъния.
- 49 Вер. с. Истрия, Северна Добруджа, Румъния.
- 50 Гр. Черна вода, Румъния.
- 51 Изоп. от Ели бей кьой — дн. с. Пчеларово, Толбухински окръг.
- 52 Изоп. от Юшенлии, сега в състава на с. Ботево, Варненски окръг.
- 53 Нови пазар.
- 54 Грудово.
- 55 С. Факия, Бург. окръг.
- 56 Бележките към списъка отразяват само онези селища, които не са идентифицирани в бележките към предходния текст.

Превод и бележки Елия Миланова